

شهروند محله‌های خود باشیم

به گفته استادان جامعه‌شناسی ثبات در محل زندگی می‌تواند منجر به هویتی قابل تعریف برای اشخاص باشد.

به گفته استادان جامعه‌شناسی ثبات در محل زندگی می‌تواند منجر به هویتی قابل تعریف برای اشخاص باشد.

از شهر به عنوان دنیای تنهایی نام برده می‌شود؛ دنیای بی‌کسی و بی‌هویتی، ساکنان شهرها اغلب بیگانه‌هایی هستند که از کنار هم می‌گذرند بدون حتی سلام و علیکی. از نظر امان الله قرایی استاد جامعه‌شناسی دانشگاه، دامنه‌های این بی‌هویتی و بیگانگی فقط معطوف به سردی روابط بین ساکنان شهرهای بزرگ نمی‌شود بلکه می‌تواند ریشه انواع آسیب‌های اجتماعی و جرم و جنایت را به موضوع بی‌هویتی شهرها و ساکنان آن نسبت داد.

وی عدم تجانس فرهنگی، بومی نبودن و مهاجرت پذیری را از مشخصات جامعه شهری امروز تهران می‌داند و می‌گوید: از آنجایی که در میان مهاجرین ترس از شناخته شدن وجود ندارد پس نیروی خود کنترلی کمتری نسبت به بومی‌ها و ساکنان قدیمی وجود دارد و این امر می‌تواند در بروز انواع رفتارهای پرخطر مؤثر باشد.

امان الله قرایی در مقابل از محلاتی نظیر خیابان ایران، چهارراه آبردار یا خیابان خورشید به عنوان محلات با هویت و قدیمی نام برد که ساکنان آن اغلب بومی بوده و تحت هیچ شرایطی حاضر به ترک محل زندگی خود نیستند. وی در تعریف مشخصات این محلات به تجانس فرهنگی، دلبستگی و تعلق خاطر زیاد در میان ساکنان این محلات نسبت به محل زندگی شان اشاره کرده و می‌افزاید: آنها سال‌های سال و نسل اندر نسل در این محلات زندگی کرده‌اند، یکدیگر را می‌شناسند، با هم حشر و نشر و تبادل نظر داشته و انسجام بسیاری در روابط و رفتارهایشان به چشم می‌خورد؛ امری که از نظر این استاد دانشگاه باعث شده محلات مورد اشاره از جمله خوشنام‌ترین محلات شهر تهران باشند با کمترین آمار آسیب‌های اجتماعی و جرم و جنایت.

شهروندی یعنی ثبات در محل سکونت

اصولا در تعریف مفهوم شهروندی جنبه‌های مکانی و فضای زندگی در یک منطقه جغرافیایی ملاک قرار گرفته است. بنابراین ثبات در محل زندگی می‌تواند منجر به هویتی قابل تعریف برای اشخاص باشد. امری که در کشورهای در حال توسعه با تغییراتی دست به گریبان است.

در این باره طهمورث شیري، استاد جامعه‌شناسی دانشگاه از ناپایداری در محل سکونت می‌گوید. از نگاه وی ما در شهر تهران با افرادی با هویت‌های قومی، منطقه‌ای و زبانی پراکنده‌ای مواجهیم که به ناچار اینجا کنار هم زندگی می‌کنند. پس در تهران نه تعریف جامع و مانعی از شهروند وجود دارد و نه اینکه هویت جمعی و محلی منسجم و مشترکی بین شهروندان این شهر به چشم می‌خورد.

از نظر وی مسائل مورد اشاره باعث شده تا تعریف هویت شهروندی در تهران به شدت مختل و کار برای مدیریت شهری سخت شود. به گفته این استاد دانشگاه از آنجایی که در میان شهروندان تهرانی چند نوع رابطه از همسازی و هم‌رنگی گرفته تا تعارض، اختلال، تضاد و مغایرت به چشم می‌خورد باعث می‌شود که نتوانیم یک هویت شهروندی تعریف شده و یک شخصیت اکتسابی سامان یافته داشته باشیم.

طهمورث شیري جامعه تهران را ناپایدار و بی‌ثبات با بافت فرهنگی، سیاسی، اقتصادی پرنوسان می‌داند که باعث شده تا وقتی مدیریت شهری قصد می‌کند برای اداره امور کلانشهری چون تهران از مشارکت اجتماعی بهره‌مند شود به دلیل اختلال در تعریف هویت شهروندی با اشکال مواجه شود چراکه براساس تعاریف استاندارد بین‌المللی ما اصولا در تهران شهروند نداریم.

این در حالی است که پیش از این محلاتی نظیر پامنار، میدان خراسان و... قابل تعریف بودند و هویت داشتند. بزرگان و ریش‌سفیدانی در هر محل مورد احترام و مرجع بسیاری از امور و حل و فصل مسائل بودند. طهمورث شیري در عین حال از تلاش‌های مدیریت شهری به منظور شکل‌گیری شورایی‌ها و انجمن‌های محلی تقدیر کرد اما تحقق بخشی از اهداف این طرح که شامل افزایش تعلق خاطر و مسئولیت‌پذیری در قبال شهر است را نیازمند زمان دانست.

به گفته این استاد دانشگاه اگر این شوراهای محلی بتوانند در ریزترین و جزئی‌ترین محلات شهر تهران نفوذ کنند می‌توان امیدوار بود که مشارکت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری مردم برای اداره بخشی از امور شهر به سرانجام برسد. وی کار اصلی شورایی‌ها و انجمن‌های محلی را جلب اعتماد مردم دانست و گفت:

اعتماد اجتماعی به دلیل تغییرات پی در پی مدیریتی از بین رفته و بی‌ثباتی مدیریتی باعث شده تا مردم خیلی برای مدیران و برنامه‌های آنها اعتنایی قائل نشوند به همین دلیل از مشارکت در برنامه‌های مربوط به اداره شهر بپرهیزند. این در حالی است که تجربه ثابت کرده، آن دسته از برنامه‌های توسعه‌ای که همواره از بالا به پایین دیکته می‌شوند با موفقیت چندانی روبه‌رو نمی‌شوند، به همین دلیل به نظر می‌رسد با تقویت شوراهای محلی و تهیه برنامه‌های توسعه‌ای از پایین و توسط نهاد شورایی‌ها در هر محله شاهد افزایش مشارکت عمومی در اداره شهر و متعاقب آن مسئولیت‌پذیری، تعلق خاطر، انسجام، تعامل و در نهایت تحقق مفهوم شهروندی در کلانشهر تهران باشیم.